

ИНТЕЛИГЕНТЕН РАСТЕЖ НА БИЗНЕСА ЧРЕЗ ИНОВАЦИИ

Автор: Цветана Стоянова¹

Резюме:

Иновационната система на България работи под потенциала си, независимо дали измерен спрямо разходите на системата (разходи за НИРД), или продуктите (брой патенти, лицензи и публикации), или спрямо приноса на иновациите за икономическия растеж (стойност на износа на високотехнологични стоки). За да се подобри позицията на България по отношение на конкурентоспособността и да се придвижи страната нагоре в световните и в европейските класации, трябва да се предприемат мерки, които да превърнат иновациите в двигател за износа, създаване на работни места и растеж. Иновацията е един от ключовите фактори за успеха на бизнеса, защото чрез тях се създават нови решения, продукти и услуги. Също така чрез иновации редица организационни проблеми могат да бъдат решени по съвсем нов и понякога революционен начин. През последните няколко десетилетия бяха разработени всеобхватни методологии и принципи за прилагане на иновациите в управлението и управлението с цел стандартизиране на добри и ефективни практики, така че те да могат бързо и лесно да се прилагат към различни видове организации. В тази публикация иновациите ще се разглеждат като фактор за интелигентен бизнес растеж.

Ключови думи: иновации, бизнес растеж, интелигентен растеж, иновационни индекси, конкурентоспособност

Концепцията за интелигентен растеж е свързана с постигане на по-добри резултати в ЕС в сферата на:

- образованието (насърчаване на хората да се учат и да усъвършенстват уменията си);
- изследванията/иновациите (създаване на нови продукти/услуги, генериращи растеж и работни места, и помагачи за решаване на социалните проблеми);
- цифровото общество (използване на информационните и комуникационните технологии).

---

¹доц. д-р Цветана Стоянова
УНСС – София, катедра „Управление“

Интелигентният растеж стои в основата на интелигентната специализация. Европейската комисия насърчава страните членки при разработването на стратегиите за интелигентна специализация да съсредоточат ресурсите върху най-обещаващите области, в които те имат конкурентно предимство спрямо други страни и региони, така че да се включат ефективно във веригите на стойността на определени технологични ниши, като населението на дадена страна се обедини около обща визия за бъдещето.

***

Иновациите са ключът към създаване на интелигентен растеж. В тази връзка можем да определим иновацията² като въвеждане в употреба на някакъв нов или значително подобрен продукт (стока или услуга) или производствен процес, на нов метод за маркетинг или на нов организационен метод в търговската практика, организацията на работните места или външните връзки, които създават пазарни предимства и при това повишават конкурентоспособността на фирмите.

Иновацията може да бъде определена и като "нова идея, ново средство, нов начин или нов метод"³. Но иновациите често се разглеждат и като прилагане на по-добри решения, които отговарят на нови изисквания, специфични нужди или съществуващи пазарни нужди. Това се постига чрез по-ефективни продукти, процеси, услуги, технологии или бизнес модели, които са лесно и бързо достъпни за различните пазари, правителствата и обществото⁴. Терминът "иновация"⁵ може да се определи като нещо ново, оригинално и по-ефективно, което ударно влиза на пазара и става достъпно за обществото. Иновациите⁶ са свързани с изобретенията, но двете понятия не са синоними, тъй като иновацията е по-скоро практическото прилагане на дадено изобретение (т.е. нова / подобрена способност), което има значително въздействие върху пазара или обществото и не всички иновации изискват конкретно изобретение. Иновациите често се проявяват чрез инженерния процес, когато решаваният проблем е от технически или научен характер.⁷

Според Кантер⁸ иновациите включват оригинално изобретение и творческа му употреба и определят иновациите като генериране, възприемане и реализиране на нови идеи, продукти, услуги и процеси.

Питър Дракър определя иновациите по следния начин: „Иновацията е специфичната функция на предприемачеството, независимо дали говорим за съществуващ бизнес, институция за обществени услуги или ново предприятие, започнато от един човек в семейната му кухня. Това е средство, чрез което

---

² <http://ec.europa.eu/digital-agenda/en/about-open-innovation>

³ "Innovation". Merriam-webster.com. Merriam-Webster. Retrieved 2016-03-14.

⁴ Maranville, S (1992). "Entrepreneurship in the Business Curriculum". Journal of Education for Business. Vol. 68 No. 1, pp. 27–31.

⁵ Based on Frankelius, P. (2009). "Questioning two myths in innovation literature". Journal of High Technology Management Research. Vol. 20, No. 1, pp. 40–51.

⁶ Bhasin, Kim (2012-04-02). "This Is The Difference Between 'Invention' And 'Innovation'". Business Insider.

⁷ <https://www.forbes.com/sites/jacobmorgan/2015/09/10/whats-the-difference-between-invention-and-innovation/>

⁸ Innovation in American Government: Challenges, Opportunities, and Dilemmas. Brookings Inst Pr. ISBN 9780815703587.

предприемачът или създава нови ресурси, произвеждащи богатство, или предоставя съществуващи ресурси с повишен потенциал за създаване на богатство.⁹

Според Клейтън Кристенсен¹⁰, разрушителната иновация е ключът към бъдещия успех в бизнеса. Организацията изисква подходяща структура, за да запази конкурентните си предимства. Необходимо е да се създаде и да се поддържа среда на иновации в нея. Ръководителите и мениджърите трябва да се откъснат от традиционните начини на мислене и да използват промяната в своя полза. Това понякога е време на риск, но и още по-голяма възможност. Светът на бизнеса се променя с увеличаването на използването на технологиите и фирмите и бизнесите стават все по-конкурентоспособни. Компаниите ще трябва да съкратят и реинженерират своите операции, за да останат конкурентоспособни. Това ще се отрази на заетостта, тъй като предприятията ще бъдат принудени да намалят броя на заетите, докато изпълняват същото количество работа, ако не и повече.¹¹

Двете основни измерения на иновациите са степента на нейната новост (наличие на регистриран патент) (т.е. дали иновациите са нови за фирмата, нови за пазара, нови за индустрията или нови за света) и вида на иновациите (т.е. дали е иновация на процес или е продуктова иновация). От тази гл.точка има няколко източника на иновации. В най-простия линеен модел на иновации традиционно признатият източник са така наречените производители на иновации. Това е мястото, където агент (човек или бизнес организация) иновира, за да може в последствие да продаде иновациите, които е създал. По-конкретно дейностите, свързани с НИРД (научно-изследователската и развойна дейност, R&D), имат най-голям принос за създаването на иновации, особено така наречените "бизнес разходи за научноизследователска и развойна дейност" (BERD), който през годините нарастват многократно в резултат на намаляващите разходи за научноизследователска и развойна дейност, инвестирани от публичния сектор.

Друг източник на иновации, който едва сега се възприема като широко разпространен, са иновациите за крайните потребители. Това са иновации, при които агент (лице или компания) разработва иновация за своя собствена (лична или вътрешна) употреба, защото съществуващите продукти не отговарят на техните нужди. Икономистът на „MIT“ Ерик фон Хиппел идентифицира иновациите за крайните потребители като най-важните и критични в своята класическа книга по темата "източниците на иновациите"¹².

Kline¹³ автор на Модела на свързаната веригата на иновации, поставя акцент върху потенциалните пазарни потребности като двигатели на иновационния процес и описва сложните и често повтарящи се обратни връзки между маркетинга, дизайна, производството и научноизследователската и развойната дейност.

⁹ "The Discipline of Innovation". Harvard Business Review. August 2002. Retrieved 13 October 2013.

¹⁰ Christensen, Clayton & Overdorf, Michael. (2000). "Meeting the Challenge of Disruptive Change"

¹¹ Anthony, Scott D.; Johnson, Mark W.; Sinfield, Joseph V.; Altman, Elizabeth J. (2008). Innovator's Guide to Growth. "Putting Disruptive Innovation to Work". Harvard Business School Press. ISBN 978-1-59139-846-2.

¹² Von Hippel, Eric (1988). The Sources of Innovation (PDF). Oxford University Press. Archived from the original (PDF) on 12 October 2006. Retrieved 3 December 2015.

¹³ Kline (1985). Research, Invention, Innovation and Production: Models and Reality, Report INN-1, March 1985, Mechanical Engineering Department, Stanford University.

Няколко индекса се опитват да измерват иновациите и да класират страните въз основа на тези показатели. По известните от тях са:

- Индексът за иновации на „Блумбърг“
- Класацията за иновации на EIU
- Доклад за глобалната конкурентоспособност
- Глобалният индекс на иновациите (ГИ), от INSEAD
- Индексът на информационните технологии и иновациите (ИТИФ)
- Иновация 360. Разработен от Световната банка. Обединява показатели за иновации от редица различни публични източници
- Индикаторът за иновации за Германия, разработен от Федерацията на германските индустрии (Bundesverband der Deutschen Industrie) през 2005 г.
- Индексът за ефективност на иновациите на INSEAD
- Международният иновационен индекс, създаден съвместно от „Бостън Консултинг Груп“,
- Световния индекс за конкурентоспособността

Ще се спрем по-подробно на два от индексите – този на агенция Блумбърг и Глобалния иновационен индекс. Първият се съставя на базата на седем критерия с равно тегло – интензивност на развойната дейност, производство с добавена стойност, производителност, концентрация на високотехнологични компании, следгимназиално образование, концентрация на изследователи и патенти. При изготвянето му от агенцията разглеждат над 200 икономики, всяка от които се оценява по скала от 1 до 100 въз основа на представянето си по седемте показателя.

Основната цел на Глобалния иновационен индекс е да се превърне в количествен измерител, който да отрази по-добре и пълно иновациите в обществото и да премине границата на традиционното разбиране за иновациите като брой докторанти, брой публикувани научни изследвания, създадени изследователски центрове, брой патенти и разходи за НИРД. Като теоретична основа на концептуалната рамка на Глобалния иновационен индекс се използва разграничаването на благоприятни фактори (благоприятна среда за иновационна дейност, потенциал) и резултати от иновационната дейност.

Глобалният иновационен индекс включва най-новите виждания за измерване на иновациите. Структурно се състои от стълбове (сфери, фактори) и под-стълбове (под-сфери, под-фактори). Конструиран е върху два под-индекса – под-индекс на "Иновациите на входа" и под-индекс на "Иновациите на изхода", като всеки от тях е изграден около конкретни стълбове. Пет входна стълба (сфери) отразяват елементите на националната икономика, осигуряващи новаторски дейности: (1) Институции, (2) Човешки ресурси и изследвания, (3) Инфраструктура, (4) Съвършенство на пазара и (5) Съвършенство на бизнеса. Два стълба отразяват иновациите на изхода: (6) Научни резултати, и (7) Творчески резултати. Всеки стълб е разделен на под-стълбове, а всеки под-стълб се състои от конкретни индикатори¹⁴.

Класацията представена в табл. 1 се основава на индекса на иновациите на Блумбърг от 2017 и 2018 г. Изследванията обаче могат да се различават значително; например Глобален иновационен индекс 2018 нарежда Швейцария като номер едно, а страни като Южна Корея и Япония дори не са сред първите десет (табл.2).

Таблица. 1 Иновационен индекс на „Блумбърг“ 2017 г. и 2018 г.¹⁵

Класиране 2018	Класиране 2017	Страна	Индекс 2018
1	1	Южна Корея	89.28
2	2	Швеция	84.70
3	6	Сингапур	83.05
4	3	Германия	82.53
5	4	Швейцария	82.34
6	7	Япония	81.91
7	5	Финландия	81.46
8	8	Дания	81.28
9	11	Франция	80.75
10	10	Израел	80.64

В тази класация, Румъния заема 37 позиция, а България е на 39 място.

Таблица. 2 Глобален иновационен индекс 2017 и 2018 г.¹⁶

Класиране 2018	Класиране 2017	Страна	Индекс 2018
1	1	Швейцария	68.40
2	3	Холандия	63.32
3	2	Швеция	63.08
4	5	Великобритания	60.13
5	7	Сингапур	59.83
6	4	САЩ	59.81
7	8	Финландия	59.63
8	6	Дания	58.39
9	9	Германия	58.03
10	10	Ирландия	57.19

България заема 37 място с обща оценка от 42.65, а Румъния 49 позиция с 37.59 точки.

Двете страни попадат в категорията "Скромен иноватор" - най-ниското място в подреждането на държавите, които показват ниво на представяне под 50% от средното за ЕС.

На Стария континент Швеция остава лидер на иновациите, докато Литва, Малта, Холандия, Австрия и Великобритания са най-бързо развиващите се иноватори.

Докладът също така установява, че в глобален мащаб ЕС е по-малко иновативен от Австралия, Канада, Япония, Южна Корея и САЩ.

EIS оценява относителните силни и слаби страни на националните иновационни системи и предлага сравнителен анализ на резултатите от иновациите в страните от ЕС, други европейски страни и регионалните съседи.

Рамката за измерване, през 2018 г., взема предвид 27 различни показателя, които разглеждат основните двигатели на иновациите извън фирмените, публични и частни инвестиции в научни изследвания и иновации, иновационни усилия на ниво

¹⁵ https://www.reddit.com/r/europe/comments/7slyhp/bloomberg_2018_innovation_index_with_6_european/

¹⁶ http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2018-intro5.pdf

---

фирма и въздействието на иновационните дейности на фирмите.

***

Иновациите са начин за създаване на нови решения, продукти и услуги, които допринасят за по-добрата конкурентоспособност и интелигентен растеж на организациите. Иновативните подходи и методологии на работа вътре в организацията са условие за по-бързото и качествено реализиране на продуктови иновации и водят до цялостно подобряване на вътрешните процеси, работна атмосфера, мотивация и удовлетвореност на служителите. Увеличаване на производителността, ефективността и иновативността на българските предприятия, са фундаментални вътрешни фактори, които са в състояние да определена степен да компенсират последствията от влошаващите се демографски процеси и да изградят икономика, с висока добавена стойност, базирана на знанието.

Използвана литература:

1. Maranville, S (1992). "Entrepreneurship in the Business Curriculum". *Journal of Education for Business*. Vol. 68 No. 1, pp. 27–31
2. Anthony, Scott D.; Johnson, Mark W.; Sinfield, Joseph V.; Altman, Elizabeth J. (2008). *Innovator's Guide to Growth*. "Putting Disruptive Innovation to Work". Harvard Business School Press. ISBN 978-1-59139-846-2.
3. Von Hippel, Eric (1988). *The Sources of Innovation* (PDF). Oxford University Press. Archived from the original (PDF) on 12 October 2006. Retrieved 3 December 2015.
4. Kline (1985). *Research, Invention, Innovation and Production: Models and Reality*, Report INN-1, March 1985, Mechanical Engineering Department, Stanford University.
5. Based on Frankelius, P. (2009). "Questioning two myths in innovation literature". *Journal of High Technology Management Research*. Vol. 20, No. 1, pp. 40–51.